
■ OPINIUNS

Davart la lescha da linguas

La lingua è ina da las pli impurtantas características da l'identitad umana. Il chantun Grischun ha respectà quai en sia istorgia cun pussibilitar a las vischnancas da fixar a moda libra e suverana la lingua uffiziala e la lingua da scola. Quai è stà necessari e raschunaivel en temps, nua che la vita en vischnanca era strusch pertutgada da la mobilitad e da svilups economics pli gronds. Dapi passa 50 onns stain nus avant ina midada fundamentala da questa omogenitad ch'è sa mantegnida sur tschientaners. Durant quests ultims decennis è la part da las personas che discurren rumantsch en l'Engiadin'Ota sa reducida sin strusch 20%. Ina regiun tradiziunalmain rumantscha n'è betg daventada bilingua, mabain plurilingua, pertge che la cuminanza tudestga na represchenta betg en tut las vischnancas la maioritad absoluta.

Sin plaun internaziunal è s'establida en il fratemp l'opiniun ch'ils stadis sajan obligads da mantegnair la diversitad linguistica. Quai vala surtut per linguas minoritaras periclitadas senza retroterra culturala. Questa obligaziun han determinà l'ONU, il Cussegl da l'Europa, la Svizra sco era il chantun Grischun en sia Constituziun. Perquai èn ils Rumantschs, ch'èn loschs da lur lingua e cultura ed insistan sin lur autonomia, ussa dependents da las conburgaisas e dals

conburgais tudestgs. E perquai ston las vischnancas tradiziunalmain rumantschas prender mesiras per proteger la lingua rumantscha periclitada, sch'ellas vulan garantir il mantegniment da questa lingua alpina. Questa incumbensa ha il chantun Grischun ademplì cun approvar l'emprima lescha da linguas. La lescha na prescriba nagut auter che quai che vala gia oz. Ella na duai chaschunar ni dapli custs ni ulteriuras obligaziuns pli grondas. Cumpareglia cun «bunas» ordinaziuns da protecciun d'auters pajais, èn las disposiziuns da la Lescha da linguas dal chantun Grischun plitost minimalas. Ch'ins ha tuttina lantschà il referendum, è probablmain d'attribuir ad ina predisposiziun quasi genetica en noss chantun che vul mantegnair la pli gronda libertad persunala ed independenza pussaivla (vul dir l'autonomia communal) e che sa manifestescha en quest sector fitg sensibil da la lingua. Ins pudess era anc menziunar elements socioculturali che han manà a la tenuta ch'i saja meglier da scuar avant l'atgna porta che da surpigliar responsabladad per ils auters.

Cun approvar la lescha da linguas na fa noss chantun nagina acziun eroica, mabain determinescha ina pratica cumprovada e fixescha il rom da basa per ina regulaziun linguistica ordinada en noss chantun triling.

Romedi Arquint, Chapella